

THÀNH CÔNG TỪ MỘT CHUYẾN KHẢO SÁT TÌM HIỂU VĂN HOÁ ÂU – MỸ TẠI HOA KỲ

PGS.TS. Đinh Công Tuấn

Viện Nghiên cứu Châu Âu

Mục tiêu của chuyến khảo sát

Để triển khai nội dung chương trình đề tài cấp Nhà nước: “Xây dựng con người và phát triển văn hoá Việt Nam trong tiến trình đổi mới và hội nhập quốc tế” mã số KX.03/06-10 năm 2009, Ban chủ nhiệm đề tài cấp Nhà nước KX.03.09/06-10: “Ảnh hưởng của văn hoá Tây Âu - Bắc Mỹ đối với thế giới và Việt Nam trong quá trình toàn cầu hoá” đã tổ chức chuyến khảo sát tại Hoa Kỳ từ ngày 14-6 đến 28-6-2009. Tham gia đoàn khảo sát gồm hai cơ quan là trường Đại học Khoa học xã hội và Nhân văn thuộc Đại học Quốc gia Hà Nội (cơ quan chủ trì đề tài) và Viện Nghiên cứu Châu Âu (cơ quan đồng tham gia đề tài), bao gồm 4 nhà khoa học:

1. PGS.TS. Vũ Đức Nghiệu, Phó hiệu trưởng trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Trường đoàn.

2. TSKH. Lương Văn Kế, Chủ nhiệm bộ môn Châu Âu học của trường, Chủ nhiệm đề tài.

3. PGS.TS. Đinh Công Tuấn, Phó Tổng biên tập Tạp chí Nghiên cứu Châu Âu, Viện Nghiên cứu Châu Âu, thành viên.

4. TS. Trần Văn La, Phó trưởng phòng Quản lý khoa học nhà trường, thành viên.

Mục đích của chuyến khảo sát nhằm: 1) Kiểm nghiệm và củng cố nhận thức khoa học về đặc trưng và bản sắc văn hoá Mỹ, so sánh văn hoá Âu - Mỹ; 2) Đánh giá những ưu thế và sức mạnh nội tại cũng như những thách thức của văn hoá Mỹ trong điều kiện ngày nay; 3) Tìm hiểu nội dung chính sách văn hoá Mỹ, vai trò của công cụ văn hoá trong chính sách đối ngoại của Hoa Kỳ, mối quan hệ giữa văn hoá, chính trị, kinh tế; 4) Đưa ra các khuyến nghị từ góc nhìn Việt Nam về giải pháp thúc đẩy giao lưu văn hoá Mỹ - Việt Nam nhằm tăng cường sự hiểu biết lẫn nhau, phát triển quan hệ hợp tác toàn diện, sâu sắc và bền vững giữa hai nước vì lợi ích chung của hai dân tộc.

Để thực hiện tốt những mục tiêu của chuyến khảo sát, một mặt đoàn các nhà khoa học Việt Nam đã dự thảo chi tiết và cụ thể

chương trình làm việc, mặt khác đoàn đã liên hệ mật thiết, nhịp nhàng và xin ý kiến tham gia đóng góp về chương trình làm việc của đoàn với Đại sứ quán Việt Nam tại Washington D.C, với Phái đoàn Việt Nam tại Liên hợp quốc có trụ sở đặt tại New York. Kết quả là các chương trình làm việc của đoàn tại Hoa Kỳ đã được Đại sứ quán và phái đoàn ta ở Liên hợp quốc sắp xếp khoa học, rõ ràng, cụ thể và có sự giúp đỡ rất nhiệt tình và chu đáo dành cho các hoạt động của đoàn, góp phần không nhỏ cho sự thành công của đoàn tại Hoa Kỳ.

Chương trình và nội dung chuyến khảo sát

Theo chương trình làm việc, đoàn đã làm việc từ 15 - 28/06/2009 tại 3 thành phố: Washington DC (từ 15 - 20/06), New York (21 - 23/06) và Los Angeles (24 - 28/06).

Nội dung khảo sát bao gồm: 1) Trao đổi, toạ đàm với các giáo sư, các nhà khoa học, nhà báo Mỹ tại các trường đại học, Bộ Ngoại giao, trụ sở Liên hợp quốc. 2) Tham quan bảo tàng, các cơ sở và trung tâm chính trị, văn hoá nổi tiếng ở Mỹ. 3) Trao đổi với các cán bộ phụ trách về chính trị, văn hoá, xã hội tại Đại sứ quán và tại trụ sở phái đoàn Việt Nam ở Liên hợp quốc. 4) Gặp gỡ, toạ đàm với các trí thức Việt kiều ở New York và Los Angeles về liên văn hoá và quá trình hòa nhập của Việt kiều vào đời sống văn hoá - xã hội Mỹ.

- Trong buổi làm việc đầu tiên ngày 16/06/2009, đoàn đã được Đại sứ Lê Công Phụng, Phó đại sứ Nguyễn Tiến Minh, Tham tán Chính trị Hoàng Anh Tuấn, Trưởng phòng phụ trách công tác Việt kiều Trần Trung và Bí thư thứ 2 Phạm Quang Tùng tiếp đón và giới thiệu tình hình hoạt động và làm việc của Đại sứ quán Việt Nam tại Washington D.C, giới thiệu về quá trình hình thành và phát triển kinh tế - văn hoá - xã hội Hoa Kỳ, hoạt động của bà con Việt kiều ở nước Mỹ hiện nay và mối quan hệ giữa hai Nhà nước Việt Nam và Hoa Kỳ.

Các ý kiến phát biểu đều xoay quanh quá trình hình thành và xây dựng nước Mỹ trở nên hùng mạnh như ngày nay. Nước Mỹ bao gồm rất nhiều dân tộc hợp thành, còn gọi là Hợp chúng quốc Hoa Kỳ. Cộng đồng người Việt có khoảng 1.6 triệu người hiện nay đang sinh sống tại Hoa Kỳ, trải qua 3, 4 thế hệ đã trở thành chủ nhân, có tiếng nói rất mạnh mẽ của đất nước này. Hiện nay, người Việt có một nghị sĩ liên bang, tiếng nói có thể lực, đang tích cực tham gia vào chính trường Mỹ. Người Việt ở Mỹ có vai trò rất lớn, thực sự làm chủ đất nước, rất khác với cộng đồng người Việt ở châu Âu, bị phân biệt đối xử. Hiện nay trong chính phủ của Tổng thống Obama, bắt đầu kể từ Tổng thống là con lai (thế hệ thứ hai), ngoài ra còn rất nhiều bộ trưởng gốc Trung Quốc, châu Á, Mêhicô, Mỹ Latinh, châu Phi...

Nhìn bề ngoài, xã hội Mỹ rất đa dạng, dân nhập cư nhiều. Từ khi lập nước, Mỹ chỉ

có 5 triệu người, dần dần dân nhập cư đến nhiều, nhưng không phá hỏng nước Mỹ, nước Mỹ vẫn giữ vững tinh thần Anglo-Saxon, tinh thần tôn trọng luật pháp, bình đẳng phát huy mọi khả năng, đặt đúng sở trường, xã hội hoà nhập. Mọi người dân khắp thế giới nhập cư đến nước Mỹ đều có tinh thần xả thân vì nước Mỹ, cần cù quyết chí làm giàu, tôn trọng luật pháp, được hưởng tự do, dân chủ - bình đẳng, cùng nhau xây dựng đất nước hùng cường. Mặc dù là những chủng tộc khác nhau, nhưng người dân Mỹ vẫn yêu nước cuồng nhiệt, mang chủ nghĩa yêu nước Mỹ đi ra khắp thế giới, tạo thành chủ nghĩa Mỹ, chủ nghĩa bá quyền Mỹ (người lính Mỹ đi đánh thuê, có khoảng 1/5 vì lý tưởng, 3/4 vì nghĩa vụ, vì tiền, số còn lại vì thất nghiệp, chán cuộc sống gia đình buồn tẻ...). Ở Mỹ, người ta nhấn mạnh đến vấn đề lợi ích, đặc biệt lợi ích song trùng (vai trò Nhà nước kết hợp chặt chẽ với vai trò lợi ích). Cắt nghĩa các yếu tố dẫn đến thành công ở Mỹ đó là kết hợp các yếu tố sau: Tinh thần tôn trọng luật pháp; Được tự do phát huy mọi khả năng bản thân, quyết chí vươn lên làm giàu để có vật chất cao; Xã hội hoà đồng đồng thuận cao và có sự lãnh đạo tài tình qua các đời Tổng thống... Vì vậy, người dân Mỹ tự hào là cường quốc, họ nói lên chủ nghĩa dân tộc Mỹ, gắn kết Mỹ hướng tới tương lai, thịnh vượng, mọi người dân đều mưu cầu tự do, mưu cầu giàu sang...

- *Buổi làm việc thứ hai*, chiều ngày 16-06-2007, đoàn đã được hai giáo sư của Cục

Văn hoá và Trao đổi, Bộ Ngoại giao Mỹ tiếp đón và tham gia toạ đàm khoa học. Đoàn đã đưa ra hàng loạt các câu hỏi nhằm tìm hiểu văn hoá Mỹ, ảnh hưởng của văn hoá Mỹ đến Việt Nam, sự hợp tác giao lưu văn hoá, giáo dục Mỹ - Việt cho hai giáo sư Mỹ William A Bate và G. Hight.

Với tinh thần cởi mở, hai ông đã giới thiệu những nét cơ bản về văn hoá Mỹ: Cục Văn hoá và Trao đổi Mỹ được thành lập từ năm 1981 theo đạo luật Fulbright 8, nhằm mục tiêu tăng cường sự hiểu biết lẫn nhau, không làm thay đổi văn hoá các nước đối tác. Văn hoá Mỹ gắn liền với đạo đức Mỹ, sáng tạo Mỹ. Trong mối quan hệ giữa văn hoá Mỹ và Việt Nam, trong vòng 4 năm qua, sự trao đổi giữa hai bên rất tích cực, là "sức mạnh mềm" làm nền tảng, tăng cường cho hai bên, chứ không làm thay đổi hai bên. Điều đó được thể hiện rất rõ nét ở số sinh viên Việt Nam sang du học tại Mỹ ngày càng tăng, nhanh nhất thế giới, hàng năm tăng 30%. Hiện nay, nhóm công tác giáo dục Việt Nam - Hoa Kỳ đã được thành lập và đã đi vào hoạt động, như cựu Đại sứ Mỹ ở Việt Nam Peterson nói: "Văn hoá, giáo dục chính là cầu nối cho sự hợp tác giữa hai nước". Cả hai giáo sư Mỹ đều tỏ ra rất lạc quan về sự hợp tác văn hoá, giáo dục giữa hai bên, và nói Quỹ Fulbright vẫn tiếp tục phát triển, tổ chức trao đổi cho các học giả Việt Nam sang Mỹ công tác, nghiên cứu và học tập. Và sự hợp tác văn hoá là trực tiếp giữa các trường đại học Mỹ với Việt Nam, chứ không phải

qua nhà nước Mỹ. Ở Mỹ, Bộ Văn hoá Mỹ không đưa ra các chính sách văn hoá, Mỹ không có chính sách văn hoá quốc gia, Mỹ không áp đặt chính sách văn hoá của mình cho các nước.

- *Buổi làm việc thứ ba* ngày 17/06/2009 là buổi làm việc rất hấp dẫn và phong phú về nội dung các chủ đề khoa học giữa đoàn với Đại học Johns Hopkins và Đại học Georgetown.

Hai giáo sư tiếp đoàn là những giáo sư đã giảng dạy lâu năm, có mối quan hệ rất gần gũi với Việt Nam, đã từng sang Việt Nam công tác, giảng dạy tại các trường đại học. Đó là giáo sư Fred Brown trường Đại học Johns Hopkins, đang giảng dạy bộ môn quan hệ quốc tế, Đông Nam Á học và nữ giáo sư Catherine Dalpino trường Đại học Georgetown đang giảng dạy bộ môn quan hệ quốc tế, chính trị học và văn hoá, cũng đã từng giảng dạy chính trị, văn hoá ở Việt Nam.

Hai giáo sư Mỹ đã cởi mở giới thiệu, hiện nay trường Đại học Johns Hopkins có 32 học viên cao học đang học chương trình đào tạo thạc sĩ trong vòng 2 năm. Họ đang làm luận văn về Đông Nam Á, trong đó có một nửa đến từ các nước Đông Nam Á như: Việt Nam, Singapore, Thái Lan, Malaixia, Philippin, Indonexia... Nhà trường đã tham gia chương trình đào tạo thạc sĩ cho Bộ Ngoại giao, Bộ Quốc phòng Việt Nam. Trong hai năm qua, chương trình đào tạo thạc sĩ của trường đã và đang đào tạo khoảng

50 học viên cao học cho Việt Nam, điển hình là các học viên Nguyễn Thị Tám, Nguyễn Thị Quý Hoà ở thành phố Hồ Chí Minh.

Còn trường Đại học Georgetown là trường Thiên chúa giáo cổ nhất nước Mỹ, đã đào tạo các sinh viên ở toàn nước Mỹ và khắp các nước trên thế giới. Nhà trường đào tạo các cấp đại học, sau đại học cho các nước ở châu Á, đặc biệt có cả Việt Nam, trên các lĩnh vực khoa học xã hội và nhân văn.

Trong phần thảo luận, hai giáo sư tập trung trả lời các câu hỏi của các nhà khoa học Việt Nam như: 1) Hệ giá trị Mỹ theo cách nhìn của người Mỹ? 2) Lý thuyết mới trong nghiên cứu văn hoá ở Mỹ? 3) Sự đồng nhất và khác biệt của văn hoá Mỹ với văn hoá châu Âu? 4) Những khác biệt giữa văn hoá Mỹ và văn hoá Việt Nam? 5) Những đặc điểm của quá trình hoà nhập của người Việt Nam vào xã hội Mỹ và đặc điểm văn hoá Mỹ trong tầng lớp thanh, thiếu niên người Việt đã sinh ra và lớn lên ở Mỹ? 6) Ảnh hưởng quốc tế của văn hoá Mỹ, trong đó có ảnh hưởng đối với Việt Nam trước và sau năm 1975? 7) Các phương thức sử dụng văn hoá trong chính sách đối ngoại Mỹ? 8) Khả năng hợp tác văn hoá Mỹ - Việt để hiện đại hoá văn hoá Việt Nam đáp ứng yêu cầu của thời đại toàn cầu hoá?

Các nhà khoa học Mỹ đã nói: Mỹ là quốc gia của những người nhập cư từ thế kỷ thứ 17 đến từ châu Âu, ngày nay là mọi người trên thế giới, trong đó có 19% dân số Mỹ là da đen đến từ châu Phi. () họ có nét

văn hoá đặc thù, không hiểu có phải là một phần văn hoá Mỹ hay không? Hay vẫn có văn hoá riêng châu Phi? Chính sự hoà đồng, hoà nhập đã làm cho nước Mỹ mạnh lên. Các dân tộc khác nhau trên thế giới đến nước Mỹ, họ vừa hoà đồng, hoà nhập, vừa vẫn giữ nét đặc sắc của dân tộc họ, có điều là sự hội nhập ở mức nào, ví dụ như người Đức và người Mỹ Latinh.

Giấc mơ Mỹ không giống nhau trên mọi phần nước Mỹ. Gần đây có người nhập cư đến từ Nam Âu, châu Á, Trung Quốc... Họ đang cố gắng xây dựng cuộc sống mới ở nước Mỹ. 19% người da đen đến Mỹ không phải do ý muốn của họ, mà do chế độ nô lệ tạo nên. Người dân da đen đã bị tách biệt khỏi người da trắng trong nhiều lĩnh vực như: ăn, ở, vui chơi, giải trí... Sau Thế chiến thứ II (1945), sự năng động phát triển kinh tế đã đưa nhiều người da trắng từ cuộc sống bình thường trở thành tầng lớp trung lưu trong xã hội Mỹ. Thập kỷ 60 thế kỷ 20, Mỹ đã ban hành hàng loạt các đạo luật về quyền dân sự, đã làm cho mọi người dân có quyền bình đẳng, được tạo các cơ hội ngang nhau, không thể nói lúc đó nước Mỹ đã hoà đồng hay đa dạng hoá về văn hoá. Hiện nay, đa dạng văn hoá, hoà đồng các nền văn hoá với nhau đã ảnh hưởng rất lớn đến xã hội Mỹ. Cả hai giáo sư và nhiều người dân nước Mỹ đều ủng hộ Tổng thống Obama, người mà vừa giữ nét đặc sắc, vừa ủng hộ sự đa dạng văn hoá. Sờ dĩ Tổng thống Obama thắng cử là do có sự thắng lợi của hội nhập văn hoá. Nhưng

nếu cách đây 30 năm, Tổng thống Obama sẽ không thắng cử được! Vì vậy, cần khẳng định rằng: Trường hợp Tổng thống Mỹ Obama là điển hình của sự hội nhập, hoà đồng của nước Mỹ. Và sự hoà đồng nước Mỹ là điển hình của sức mạnh văn hoá Mỹ. Về chính trị, người Do Thái chiếm 5% - 6% dân số, nhưng ảnh hưởng lớn đến chính sách nước Mỹ. Việt Nam có gần 2 triệu người, có một hạ nghị sĩ Liên bang, đã có ảnh hưởng lớn đến chính sách Mỹ đến Việt Nam. Tương tự, cộng đồng người Trung Quốc, Nhật Bản, Hàn Quốc cũng vậy! Cộng đồng người Mỹ gốc Latinh, cộng đồng người Mỹ gốc Cuba tạo ảnh hưởng ở Florida, điều đó đã có tác động đến chính sách của tổng thống trong quan hệ với Cuba và các nước Mỹ Latinh.

Trong vài thập kỷ gần đây, sự đa dạng văn hoá đã ảnh hưởng đến ngôn ngữ. Cộng đồng gốc Mỹ La tinh nói tiếng Tây Ban Nha có nhiều văn bản bằng tiếng Tây Ban Nha, điều đó có ảnh hưởng lớn đến giáo dục.

Ở bang Caliphonia, cộng đồng người Mỹ gốc Việt với sự đa dạng văn hoá, ngôn ngữ, đã ảnh hưởng lớn đến giáo dục Mỹ. Họ tranh luận nhiều đến song ngữ. Đứa trẻ đi học được dạy bằng tiếng Việt hay tiếng Anh, thậm chí có tranh luận diễn ra rất gay gắt. Người Việt Nam sang Mỹ từ 30-40 năm đã tạo ra các thế hệ trẻ em mới ở Mỹ, có xu hướng dạy trẻ em cả bằng tiếng Anh và tiếng Việt. Dạy tiếng Việt thì cha mẹ phải trả tiền học, Chính phủ không trả tiền và đó chính là nét văn hoá chung của Mỹ.

Ở Mỹ, người Mỹ cũng ngưỡng mộ các nét văn hoá Việt Nam như: *Coi trọng học tập và coi trọng phẩm chất lao động.*

Ngoài ra, theo giáo sư Fred Brown, giữa hai nước Mỹ, Việt Nam có điểm giống nhau ở tinh thần *cách mạng*. Trong quá khứ, người Anh sang xâm chiếm Mỹ, nhưng yếu tố cách mạng đã làm cho nước Mỹ lớn mạnh, phát triển lên nhiều. Điều đó bắt nguồn từ *nhân dân* và được xuất phát từ ý chí độc lập, tự do.

Khi phân tích về sự khác biệt văn hoá giữa văn hoá Mỹ và văn hoá châu Âu, hai giáo sư Mỹ đã cho biết: Văn hoá Mỹ linh hoạt hơn văn hoá châu Âu, nó luôn hấp thụ cái lạ từ những cộng đồng khác nhau trên thế giới du nhập vào Mỹ, còn gọi là hoà đồng văn hoá di cư vào văn hoá bản địa Mỹ. Mỹ luôn luôn Nam tiến, Nam tiến và mở rộng, nên nó năng động, thực dụng. Còn văn hoá châu Âu thì bảo thủ hơn, vì châu Âu khó tiếp nhận văn hoá lạ, họ cho rằng sự xuất hiện văn hoá khác vào châu Âu sẽ gây tổn hại cho văn hoá bản địa. Châu Âu có khuynh hướng cố thủ, thu gọn, bảo thủ. Ngày nay, văn hoá Mỹ có ảnh hưởng lớn đến các nước khác nhau trên thế giới trong mọi lĩnh vực như: về công nghệ thông tin, về kinh tế - tài chính, về lý thuyết và thực tiễn của nhiều ngành khoa học, về giáo dục, về âm nhạc, hội hoạ...

- *Buổi làm việc thứ tư*, ngày 18-06-2009 giữa đoàn với 4 nhà báo Mỹ là: Anthony Nelson (US - ASEAN Business Council - nic), Christopher D. W. Nelson (Samuels,

International Associales. inc), Jim Lobe (New Agency), Kodi Akavi (Colombia University). Thảo luận về chủ đề: Văn hoá Mỹ, mối quan hệ giữa văn hoá - chính trị và báo chí ở Mỹ. Buổi tọa đàm kéo dài gần 3 tiếng với những nội dung rất hấp dẫn, thú vị. Những ý tưởng mà bốn nhà báo Mỹ muốn đưa ra cho các nhà khoa học Việt Nam là:

1. Báo chí Mỹ độc lập với Chính phủ, có chức năng phản biện với Chính phủ, với mục đích nhằm thúc đẩy xã hội phát triển.

2. Báo chí không chỉ phục vụ chính trị, mà còn có chức năng giải trí.

3. Báo viết đang chết dần, báo mạng trên các trang Web đang phát triển mạnh mẽ không ngừng.

4. Vai trò của Chính phủ trong công tác báo chí ở Mỹ: Chính phủ thưởng hoặc phạt các toà báo, các phóng viên bằng cách không chế khả năng tiếp cận thông tin của họ v.v.

- *Buổi làm việc thứ năm* ngày 22/06/2009, đoàn làm việc với TS. Vũ Quang Việt, một Việt kiều làm việc tại cơ quan thống kê Liên hợp quốc.

Tiến sĩ Vũ Quang Việt là chuyên gia nghiên cứu lâu năm về các lĩnh vực kinh tế, chính trị, văn hoá, xã hội Mỹ. Ông hiện nay là chuyên gia tư vấn cho Liên hợp quốc, Trung Quốc, một số nước Đông Nam Á về thống kê học. Trong buổi làm việc gần 3 tiếng tại trụ sở Phái đoàn Việt Nam tại Liên hợp quốc (New York), TS. Vũ Quang Việt

cho biết: Nước Mỹ là nước rất đặc biệt, là một trong vài nước lập quốc sau này (từ thế kỷ thứ 17), những người lập quốc đi từ châu Âu, họ là những người bị đàn áp ở châu Âu: Thiên Chúa giáo, Tin Lành, Đức quốc xã, trí thức... Họ chủ yếu từ nước Anh sang Mỹ và lập ra nước Mỹ. Người Mỹ luôn tự tin về việc mình làm, tự tin là nước lập ra tự do, dân chủ. Hiến pháp đưa ra một vài tôn chỉ ban đầu về tự do, có quyền rút ra khỏi các bang ở nước Mỹ nếu họ muốn. Theo TS. Vũ Quang Việt, đó là tư tưởng xã hội chủ nghĩa vì luôn lo cho con người. Ở Mỹ, mọi người luôn chia xẻ cho nhau, làm chung với nhau, không cần đến sự văn minh (ví dụ không cần điện), có nhiều tôn giáo khác nhau, tôn trọng tôn giáo, tôn trọng địa phương. Ở Mỹ có đến 78% người theo đạo, trong đó Công giáo chiếm 25%, đạo Tin Lành có đến hàng trăm giáo phái khác nhau. Nước Mỹ rất đề cao vai trò của xã hội dân sự, có toàn quyền làm theo ý kiến của riêng cá nhân (đề cao xã hội dân sự), có quyền không tuân theo ý muốn của Nhà nước, nếu họ thấy sai. Chính phủ Mỹ bảo vệ quyền độc lập của các phe nhóm (xã hội dân sự), bảo vệ các tổ chức phi lợi nhuận, không đánh thuế các hoạt động của các tổ chức xã hội dân sự. Đây chính là *đặc điểm đầu tiên của nước Mỹ*. Xã hội dân sự Mỹ hoạt động rất phong phú, không tiểu bang nào giống tiểu bang nào.

Đặc điểm thứ hai của Mỹ là người dân Mỹ không tin vào Chính phủ Liên bang, không muốn Chính phủ áp đặt, họ mong

muốn tự do, các tiểu bang khác nhau có quyền khác nhau, không phụ thuộc vào Liên bang. Nước Mỹ không có Bộ Giáo dục Liên bang, mỗi tiểu bang có Bộ Giáo dục tiểu bang. Một câu hỏi đặt ra: Tại sao giáo dục Mỹ lại giống nhau? Trả lời: Vì các tiểu bang họ học hỏi lẫn nhau. Giáo dục Mỹ phi lợi nhuận, vì giáo dục là trách nhiệm của xã hội, của Nhà nước.

Đặc điểm thứ ba ở Mỹ là mọi người rất chú ý về bình quyền, bình quyền về cơ hội cho mọi người. Đó là thực tiễn, còn kết quả ra sao thì lại là chuyện khác. Ví dụ, học sinh ở nước Mỹ được cung cấp mọi chi phí như nhau, được quyền thi vào các lớp như nhau...

Các đặc điểm trên đã ảnh hưởng đến xã hội Mỹ. *Thứ nhất*: Cá nhân là quan trọng, giàu sức sáng tạo. Điều này được ảnh hưởng trong mọi lĩnh vực của đời sống văn hoá - xã hội và con người Mỹ. Ví dụ: Thành tựu của nghệ thuật hội hoạ, văn học chuyển từ Pháp sang Mỹ. Bời lẽ, văn học thi ca Mỹ dễ hiểu, mọi con người đều đọc được và đều hiểu, thể hiện rõ tính đại chúng. Nó có những biến chuyển lớn bắt đầu từ cá nhân, sáng tạo làm nên. *Thứ hai*: Người dân nước Mỹ không chỉ chú ý đến quyền tự do của cá nhân, mà còn rất chú ý đến quyền tự do của tập thể, của nhóm xã hội....

Tóm lại, Nước Mỹ có 3 đặc điểm: 1) Tự do; 2) Dân chủ; 3) Tôn trọng cộng đồng. Đặc điểm văn hoá Mỹ là văn hoá Thiên Chúa giáo luôn hướng vào cộng đồng. Nguyên tắc của Mỹ là: Thứ nhất, dựa vào thông lệ,

truyền thống Mỹ: Thứ hai vì lợi ích nước Mỹ, Mỹ luôn luôn muốn lãnh đạo thế giới. Ở nước Mỹ, dân chủ tự nó sẽ không giải quyết được vấn đề gì nếu như dân chủ không đi đến tự do và cộng đồng.

Khi được hỏi về tác động của cuộc khủng hoảng kinh tế toàn cầu đến nước Mỹ và liệu cuộc khủng hoảng này ở Mỹ đã chạm đáy hay chưa, TS. Vũ Quang Việt trả lời: Tôi không thấy khả năng phục hồi, có lẽ phải 10 năm nữa nền kinh tế Mỹ mới phục hồi. Dĩ nhiên cuộc khủng hoảng này chưa chạm đáy, theo tôi khó lòng thoát lên được. Bởi vì hơn 10 năm qua, Mỹ chủ yếu sống nhờ, sống dựa vào người khác. Mỹ hoàn toàn dựa vào tư bản nước ngoài. Ví dụ, Trung Quốc đã đổ 1.000 tỷ USD vào thị trường chứng khoán Mỹ, chiếm 1/2 dự trữ ngoại tệ của nước này. Ở Mỹ, họ luôn luôn khuyến khích tiêu dùng, người dân mượn tiền, vay tiền để tiêu dùng, nhưng Mỹ lại luôn huyênh hoang về thành tựu cách mạng thông tin có năng suất cao, có nền tài chính khổng lồ, có nền quản trị hiện đại... Hiện nay, nền kinh tế Mỹ suy sụp, nhưng chưa sụp hẳn. Điều mà Tổng thống Obama đang làm nhằm cứu vãn nền kinh tế không dễ nó sụp hẳn, nhưng sẽ không giải quyết được mọi vấn đề. Tôi thấy, ở Mỹ chưa có cái gì thúc đẩy sản xuất phát triển, chưa thấy cái gì thúc đẩy sự phục hồi cả: nhà đất, chứng khoán, sản xuất... Mỹ chưa giải quyết được sự mất cân đối trong hệ thống kinh tế đất nước.

- Buổi làm việc thứ sáu vào chiều ngày 22/06/2009 giữa Đoàn các nhà khoa học Việt Nam với giáo sư Paul Mishler (Trường Đại học bang Indiana) và vợ chồng TS. Ngô Thanh Nhân (Một Việt kiều tại New York) tại trụ sở Phái đoàn Việt Nam tại Liên hợp quốc (New York). Trong 3 tiếng, từ 14 giờ 30 phút đến 17 giờ 30 phút, đoàn đã được nghe những lời phát biểu rất thẳng thắn, rõ ràng về mối quan hệ giữa chính trị và văn hoá Mỹ và đặc biệt là bản chất của chủ nghĩa tư bản Mỹ từ những vị khách. Giáo sư Paul Mishler nói: Hôm nay tôi rất hân hạnh có mặt tại đây. Trước hết, tôi rất khâm phục các bạn Việt Nam, cuộc đấu tranh gian khổ nhưng về vang của Việt Nam. Cuộc đấu tranh của Việt Nam, đã khiến tôi hiểu được chúng tôi là ai và hiểu được con người, đất nước các bạn. Tôi học về chiến tranh Việt Nam khi mới 12 tuổi và tôi đã tham gia biểu tình ủng hộ các bạn Việt Nam đến năm 1975, khi chiến tranh Việt Nam chấm dứt.

Tôi xin đưa ra ý kiến đầu tiên về bản chất của chủ nghĩa tư bản Mỹ. Tư bản Mỹ rất khác nghiệt với nhiều người, nhiều giống người. Hiện nay ở Mỹ có rất nhiều người rơi vào tình trạng nghèo khổ, không nhà ở, bị kỳ thị sắc tộc. Các bạn Việt Nam nhìn bề ngoài tưởng rằng nước Mỹ rất giàu có à? Với hệ thống như thế này làm sao mọi người dân Mỹ hiện nay sống được trong hệ thống đó! Phải làm sao cho hệ thống này vận hành được? Có phạm trù rất lớn đó là hệ thống dân chủ: Ở Mỹ có nhiều cuộc bầu cử, nhưng

chỉ có một số lựa chọn rất nhỏ. Tại sao hệ thống đó lại vận hành được? Người dân có quyền đi bầu cử hoặc không đi bầu, nhưng khung để thắng cử lại rất nhỏ. Người ta đã đặt ra chương trình tranh cử để làm sao cho có ý nghĩa! Có bộ mặt "người nghèo", nếu làm đúng theo hệ thống đó, thì nước Mỹ sẽ không có người nghèo được!? Còn có người nghèo là do lỗi của người nghèo? (đó là cách giải thích của Chính phủ), nghĩa là họ (người nghèo) đã không chịu làm việc và vì thế họ mới nghèo! Nhưng theo tôi họ cần phải làm thế nào để sống được trong hệ thống đó! Thực chất, với hệ thống này, theo tôi, không ai có thể sống được trong đó. Ví dụ: Trong 20 đứa trẻ học tập trong một lớp, chỉ có 1 đứa được vào đại học, vì chỉ có một cơ hội, như vậy hệ thống cơ hội của 20 đứa trẻ chỉ có một đứa là có cơ hội, còn 19 đứa trẻ kia không được vào đại học là do lỗi của chúng? Chứ không phải là lỗi của hệ thống? Vì vậy theo tôi *Cái lỗi của hệ thống (CNTB Mỹ) đã gây ra sự nghèo đói cho người dân Mỹ, chỉ tạo được một cơ hội trong 20 cơ hội được vào đại học của 20 đứa trẻ*. Chính phủ đã giải thích vòng vèo, nghèo đói, thất nghiệp, thất học là do trách nhiệm của cá nhân, ví dụ không chịu làm việc, không chịu học hành... Còn tôi khẳng định lại: Mọi đói nghèo, thất nghiệp, thất học... đều do lỗi của hệ thống, lỗi từ bản chất của chủ nghĩa tư bản Mỹ gây ra.

Tiếp theo là ý kiến của phu nhân TS. Ngô Thanh Nhân (một phụ nữ Mỹ, giáo sư

một trường đại học Mỹ): Lịch sử nước Mỹ không lâu dài như lịch sử châu Âu, nhưng là lịch sử tranh cướp, xâm lược đất đai các bộ tộc người da đỏ, người Mehicô. Người Mỹ có chủ nghĩa cá nhân rất thô sơ, có đầu óc thực dụng, có ý thức hệ chống Cộng rất nặng nề. Đó chính là thể giới quan của họ. Người Mỹ giỏi ở chỗ có hệ thống kém cỏi hơn hệ thống châu Âu, nhưng lại làm cho người ta lầm tưởng rằng hệ thống Mỹ tốt hơn hệ thống châu Âu. Nên nhớ rằng hiện nay Mỹ có 2/5 dân số không biết đọc, không đọc nổi một câu chuyện, một cuốn truyện. Ở nước Mỹ, việc *kiểm soát ý thức hệ* được cân bằng với việc đàn áp xã hội! Theo tôi, châu Âu có hệ thống, có lịch sử lâu dài, tiến qua chế độ quân chủ, có sự phân chia giai cấp từ xa xưa, không có đầu óc chống Cộng, cũng không có đầu óc kỳ thị dân tộc như ở Mỹ. Hệ thống chính trị của châu Âu gắn liền với đời sống văn hoá. Còn ở Mỹ, xét về văn hoá mà nói, người Cộng sản chẳng có ý nghĩa gì với xã hội Mỹ! Vừa qua, trong cuộc khủng hoảng kinh tế, người ta tiến hành trưng cầu dân ý ở Mỹ, có 20% dân Mỹ cho rằng chủ nghĩa xã hội tốt hơn chủ nghĩa tư bản, người dân Mỹ thậm chí đã hiểu lầm rằng Obama là người đại diện cho chủ nghĩa xã hội. Trong lịch sử nước Mỹ từ trước đến nay, chưa bao giờ có đến 20% người dân Mỹ cho rằng chủ nghĩa xã hội tốt hơn chủ nghĩa tư bản.

Ngoài ra, trong 4 ngày từ 24 - 28/06, đoàn đã được anh Trung, chị Thuý, một gia đình Việt kiều yêu nước ở Los Angeles, rất

niệt tình giúp đỡ, từ việc xếp sắp nơi ăn, chốn ở, đến việc đưa đón đoàn đi tham quan, khảo sát các danh lam thắng cảnh, địa danh văn hoá nổi tiếng của Mỹ như khu trường quay Hollywood, đường phố ghi danh các ngôi sao điện ảnh Mỹ, bờ biển Los Angeles, trường đại học Los Angeles và khu vực bà con Việt kiều làm ăn, sinh sống ở quận Cam... Ở đây, các thành viên trong đoàn cũng ghi nhận được tấm lòng của bà con yêu nước luôn hướng về quê hương, đất nước...

Những điều thu hoạch được

Câu chuyện về nước Mỹ trong 14 ngày khảo sát tại 3 thành phố lớn đã để lại rất nhiều ấn tượng cho các nhà khoa học Việt Nam. Trong buổi tiếp kiến các nhà quản lý, các nhà khoa học, các nhà báo, những người dân Mỹ, chúng tôi nhận thấy rằng các ý kiến rất đa dạng, phong phú, nhiều khi trái ngược nhau. Những điều thu hoạch lớn nhất được sau chuyến khảo sát này là: Nước Mỹ là nước đa sắc tộc, có lịch sử dựng nước gần khoảng 400 năm (bằng 1/10 lịch sử nước ta). Nhưng với 400 năm, nước Mỹ đã được xây dựng trở thành cường quốc hàng đầu thế giới. Nếu như coi đây là một mô hình và để giải phẫu mô hình phát triển Mỹ, chúng tôi có một vài nhận xét rằng: Nguyên nhân phát triển là do: 1) Người dân đa sắc tộc (hợp chủng quốc) rất cần cù làm việc, lao động với quyết tâm làm giàu. 2) Họ có sự tổ chức xã hội cao, có tinh thần hoà đồng (hội nhập) rất lớn. 3) Nước Mỹ đã đề ra luật pháp rõ ràng, xây dựng Nhà nước pháp quyền, có

tính luật pháp cao, luật pháp là tối thượng. 4) Nhà nước Mỹ đề cao dân chủ, hướng tới tự do cho cá nhân, cho cộng đồng. 5) Nước Mỹ có những tổng thống tài giỏi lãnh đạo đất nước tài tình. 6) Nước Mỹ tích tụ tư bản qua sự lao động cần cù của người dân và bằng các cuộc Chiến tranh thế giới thứ I và 2.

Nhưng nước Mỹ cũng có đầy rẫy những mâu thuẫn: 1) Trong khi nhân dân hoà đồng, yêu chuộng hoà bình thì Chính phủ lại luôn muốn lãnh đạo thế giới, luôn can thiệp vào công việc nội bộ các nước, đặc biệt là những nước xã hội chủ nghĩa do Đảng Cộng sản lãnh đạo. 2) Ở Mỹ lối hệ thống rất lớn, thể hiện ở phân tầng xã hội: Người giàu thì rất giàu, giàu mãi, còn người nghèo thì rất nghèo, nghèo mãi. Nước Mỹ, ai cũng nghĩ là rất giàu có, nhưng là giàu giả hiệu, là con nợ lớn nhất thế giới. Nếu mổ xẻ về nguyên nhân xảy ra khủng hoảng tài chính - kinh tế ở Mỹ, chúng ta thấy rằng nền tài chính Mỹ rất kém cỏi, đặc biệt ở công tác quản trị, không minh bạch, các tập đoàn tư bản chi phối nặng nề, tự tung, tự tác, muốn làm gì thì làm, bất chấp luật pháp. Nước Mỹ tự xưng là đa đảng nhưng thực chất chỉ là một đảng, đó là đảng của chủ nghĩa tư bản, dù là đảng Cộng hoà hay Dân chủ, là hai nhưng thực chất lại chỉ là một đảng...

Vì vậy, bên cạnh việc học tập những cái hay, cái tốt đẹp, cái giá trị của nhân loại, đồng thời cũng phải nhận ra những bất cập, những mâu thuẫn trong mô hình Mỹ.